

1. helluntain jälkeinen viikko, perjantai

Päivän epistola

(Room. 2: 14 – 29)

”Veljet, pakanakansatkin, joilla ei ole lakia, saattavat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii. Silloin pakanat, vaikkei heillä lakia olekaan, ovat itse itselleen laki. Näin he osoittavat, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä. Siitä todistaa heidän omatuntonsakin, kun heidän ajatuksensa syyttävät tai myös puolustavat heitä. Tämä tulee näkyviin sinä päivänä, jona Jumala minun julistamani evankeliumin mukaisesti tuo ihmisten sisimmätkin salaisuudet Kristuksen Jeesuksen tuomittaviksi. Kuinka siis on? Sinä sanot itseäsi juutalaiseksi, sinä luotat lakiin ja ylpeilet Jumalastasi. Laista sinä opit tuntemaan hänen tahtonsa ja erottamaan sen, mikä on tärkeää. Sinä uskot olevasi sokeiden opastaja ja pimeydessä elävien valo, ymmärtämättömien kasvattaja ja kokemattomien opettaja, kun sinulla on tieto ja totuus hallussasi lakiin kirjoitettuna. Kun siis opetat muita, etkö opetakaan itseäsi? Varastatko itse, vaikka julistat, ettei saa varastaa? Teetkö itse aviorikoksen, vaikka kiellät muita tekemästä? Anastatko itsellesi temppelien aarteita, vaikka inhoat epäjumalia? Kuinka sinä, joka ylpeilet laista, häpäiset Jumalaa rikkomalla lakia? On kirjoitettu: ”Teidän vuoksenne pakanakansat pilkkaavat Jumalan nimeä.” Ympärileikkaus on kyllä hyödyksi, jos noudatat lakia. Mutta jos olet lainriikkoja, ympärileikkauksesi on mitätön. Jos ympärileikkaamaton noudattaa lain säädöksiä, eikö häntä silloin tule pitää ympärileikattuna? Ulkonaisesti ympärileikkaamaton, joka noudattaa lain käskyjä, on tuomitseva sinut, joka lain kirjaimesta ja ympärileikkauksesta huolimatta rikot lakia. Oikea juutalainen ei ole se, joka on juutalainen ulkonaisesti, eikä oikea ympärileikkaus ole se, joka on ulkonaisesti näkyvänä ruumiissa. Oikea juutalainen on se, joka on juutalainen sisimmässään, ja oikea ympärileikkaus on sydämen ympärileikkaus, jota ei saa aikaan laki, vaan Henki. Tällainen juutalainen saa kiitoksen Jumalalta, ei ihmisiltä.”

Pakanakansoilla on luonnollinen laki, yleismaailmallinen laki, mitä ei ole kirjoitettu ja jopa on samantapainen kaikkialla, kaikkina aikoina. Tätä lakia he noudattavat vaistonvaraisesti. Tämä laki on ”kirjoitettu heidän sydämiinsä”. Yksinkertaistaen tällä tarkoitetaan omaatuntoa. Pyhä Johannes Krysostomos arvosti suuresti pakanaa, joka toimi omantuntonsa mukaisesti ilman käytännön ohjeita (lakia) ja pyrki olemaan Jumalalle mieluinen. Toimiessaan omantuntonsa vaatimusten mukaisesti pakanakin siis noudatti lakia. Muinainen juutalaisuus tunnusti tällaisten pakanoiden vanhurskauden. Juutalaisessa ajattelussa Jumalan valittu tuomitsee viimeisenä päivänä. Paavalin mukaan tämä Jumalan valittu on Jeesus Kristus.

”Sinä sanot itseäsi juutalaiseksi” herättää kysymyksen, mitä tässä yhteydessä Paavali tarkoittaa sanalla juutalainen. Historiallisesti se tarkoitti Juudan heimon jäsentä. Pakkosiirtolaisuuden aikana sanalla ruvettiin tarkoitamaan ketä tahansa israelilaista. Sanoja juutalainen ja israelilainen on voitu käyttää rinnakkain. Sana israelilainen oli Jeesuksen aikana enemmän sidoksissa Palestiinaan, siis se kertoi henkilön maantieteellisestä asuinpaikasta. Sanaa juutalainen on käytetty Israelin ulkopuolella elävistä valitun kansan jäsenistä. Sana juutalainen oli sidoksissa uskonnon harjoittamiseen, sanalla israelilainen ei ollut sitä merkitystä. Kirjoittaessaan Roomaan uskonnollisille ihmisille Paavalin käyttämä sana juutalainen on luonnollinen.

Paavali tuo esille kokoelman juutalaisten väitteitä: olen juutalainen, luotan lakiin, Jumala on kerskaukseni (Jer. 9: 23), ymmärrän Hänen tahtonsa, joka on ilmaistu laissa, tiedän, mikä on oikein ja väärin. Tässä juutalainen luottaa lakiin, mutta ei välttämättä itse sitä noudata. Paavali ihmettelee sitä, kuinka tällainen voi opastaa sokeita? Hän ei tässä kiistä juutalaisten erityisasemaa. Sitten hän kysyy: ”etkö opetakaan itseäsi”. Juutalaisten erityisasema ei vähennä heidän vastuutaan Jumalan edessä.

”Anastatko itsellesi temppelien aarteita, vaikka inhoat epäjumalia” Toora kielsi epäjumalien palvonnan. Paavalin aikana juutalaiset olivat kuitenkin tarkkoja siitä, että he eivät osoittaneet halveksuntaa pakanoiden pyhäköille.

Seuraavaksi Paavali kumoo vastaväitteen, joka olisi suunnilleen tällainen: ehkä me juutalaiset emme aina noudata lakia, mutta ainakin meidät on ympärileikattu. Ympärileikkaus oli liiton merkki. Paavalin mukaan sillä ei ole vaikutusta, jos ihminen ei noudata lakia. Se, joka on ympärileikattu, siis lain alainen, tuomitaan sen lain mukaan. Ympärileikkaus on vain lain ulkonainen merkki. Sillä on merkitystä vain, jos ihminen oikeasti itse noudattaa lakia. Lain käskyä noudattava ympärileikkaamaton (yleensä ei juutalainen, tässä myös merkityksessä kristitty) on tuomitseva ympärileikatun, joka ei noudata lakia.

Sitten Paavali menee pidemmälle todeten, että ympärileikkaamatonta (pakanaa), joka noudattaa lakia, tulee pitää ympärileikattuna. Oikea juutalainen on se, jonka sydän on ympärileikattu. Tässä hän viittaa kirjoituksiin (5. Moos. 10: 16, 30: 6, Jer. 4: 4 ym.). Sydämen ympärileikkausta ”ei saa aikaan laki, vaan Henki”. Taustalla voi olla sanaleikki, Juuda -nimen taustalla on hepreankielinen nimi Jehuda. Tämä muistuttaa sanaa hoda, jonka yksi muoto suomeksi on ”ylistetty”. Taustalla on kertomus Juudan syntymästä ja hänen äitinsä Lean sanoista (vrt. 1. Moos. 29: 35). Silloin sydämessään ympärileikattu juutalainen on ”ylistetty” Jumalan näkökulmasta, hän on todellinen juutalainen.

Päivän evankeliumi

(Matt. 5: 33 - 41)

”Herra sanoi: ”vielä teille on opetettu nämä isille annetut käskyt: ”Älä tee väärää valaa” ja ”Pidä, mitä olet Herralle valalla vannonut”. Mutta minä sanon teille: Älkää vannoko lainkaan. Älkää taivaan kautta, sillä se on Jumalan valtaistuin, älkää maan kautta, sillä se on hänen jalkojensa koroke, älkääkä Jerusalemin kautta, sillä se on suuren kuninkaan kaupunki. Älä myöskään vanno pääsi kautta, sillä et sinä pysty muuttamaan ainuttakaan hiustasi mustaksi etkä valkoiseksi. Kun myönnätte, sanokaa vain: Kyllä, kun kiellätte, sanokaa: Ei. Enempi on pahasta. Teille on opetettu: Silmä silmästä, hammas hampaasta. Mutta minä sanon teille: älkää tehkö pahalle vastarintaa. Jos joku lyö sinua oikealle poskelle, käännä hänelle vasenkin. Jos joku yrittää oikeutta käymällä viedä sinulta paidan, anna hänelle viittasikin. Jos joku vaatii sinut mukaansa virstan matkalle, kulje hänen kanssaan kaksi.”

Tekstin alussa oleva sana ”vielä” kertoo uuden asian alkamisesta. ”Älä tee väärää valaa” on lainaus. Alkuperäinen on: Älkää vannoko väärin minun nimeeni, sillä jos niin teette, häpäisette Jumalanne nimen. (3. Moos. 19: 12). Tämä lainaus ja alkuperäinen muoto kertoo siitä, että vannomista käytettiin ja sitä käytettiin myös väärällä tavalla. Jeesus sanoi: ”Älkää vannoko” ja sitten Hän luettelee eri asioita, joita ei saa käyttää vannomisen vakuutena. Esimerkkien taustat ovat Vanhasta testamentista (Jes. 66: 1, Ps. 48: 2). Hänen tarkoituksenaan on, että emme saa käyttää mitään vannomisen vakuutena, sillä kaikki on Jumalan luomaa. Tässä on myös vaara, että jos jotain asiaa käytetään vakuutena, esimerkiksi vaikka Jerusalem, niin tuosta asiasta voi muodostua meille epäjumala.

Jeesuksen mukaan vannomisen sijaan pitää käyttää kyseiseen asiaan vahvistussanoja, joko sanaa kyllä tai sanaa ei. Kaikenlaisen selittelyn sijaan Hän tuo esille ideaalisen, yksinkertaisen puheen. Tämä ei kiellä runouden tai vertausten käyttöä. Tarkasti ajatellen sanojen kyllä tai ei käyttö on myös jonkin asian vahvistamista, siis jossain mielessä vannomista. Jeesuksen opetuksen taustana ovat Mooseksen kirjoissa olevat kymmenen käskyä: ”Älä todista väärin toista ihmistä vastaan” (5. Moos. 5: 20). Yksinkertaistaen: puhu totta.

Todennäköisesti Jeesuksen tarkoitus on poistaa tavallisesta puheesta vannominen. Varhaisessa kirkossa ei käytännössä vastustettu vannomista silloin, kun sitä tarvittiin. Tällaisesta tarpeesta voidaan mainita vaikka oikeudenkäynti. Matteuksen evankeliumissa käsitellään myöhemmin vannomista ja siinä huomio kiinnittyy vannomisen muotoon, ei itse vannomiseen (vrt. Matt. 23: 16 – 22). Apostoli Paavali vakuuttaa puhuvansa totta (Gal. 1: 20) ja Johanneksen Ilmestyskirjassa enkeli

vannoo Jumalan nimeen (Ilm. 10: 6).

Vanhassa testamentissa esiintyy ajatus kostosta: ”Älkää tunteko sääliä: henki hengestä, silmä silmästä, hammas hampaasta, käsi kädestä, jalka jalasta” (5. Moos. 19: 21, myös 2. Moos. 21: 23 - 25). Ohjeen tarkoituksena oli pelotella mahdollista rikoksen tekijää ja näin ehkäistä rikoksia. Samanlaisia ajatuksia esiintyi myös muissa tuon ajankohdan laeissa, esimerkiksi Hammurabin laissa tai Rooman laissa. Vaikka laki näyttää ”vain kostolta”, niin siinä samalla suojeltiin rikollista. Yhdestä tuhotusta silmästä tuhottiin vain yksi silmä. Jo Jeesuksen aikana laki ymmärrettiin liian ankaraksi ja rabbit esittivät käytäntöön lievennyksiä.

”Älkää tehkö pahalle vastarintaa” tuntuu oudolta määräykseltä. Pahalla tarkoitetaan isien mukaan tässä Saatanaa, joka hyökkää ihmistä kohtaan toisen ihmisen kautta. Kysymys ei ole alistumisesta. Tarkoituksena on, että ei itse syyllistytä ylilyöntiin ja että osoittamalla pahantekijälle hyvyyttä kyseenalaistetaan hänen väärä toimintatapansa. Apostoli Paavali kirjoitti tästä asiasta mm. näin: ”Näin keräät tulisia hiiliä hänen päänsä päälle.” (Room. 12: 19 – 21) Tällaisen toiminnan lopullisena tavoitteena on muuttaa pahantekijän sydän. Erityisen vaikuttava kohta on kehoitus kääntää myös toinen poski lyöntiä varten, sillä poskelle lyömistä pidettiin suurena epäkunnioituksen osoituksena (Joh. 18: 22 – 23, Jes. 50: 6, Valitusvirret 3: 30).

Jeesus kehottaa välttämään riitojen viemistä oikeuteen, tämän saman asian Hän oli todennut jo aikaisemmin (Jae 25).

”Jos joku vaatii sinut mukaansa virstan matkalle, kulje hänen kanssaan kaksi.” Lause sisältää mielenkiintoisia pieniä yksityiskohtia. Sana ”vaatia” on erikoinen, alkuperäismuodossa se sisälsi vaatimuksen ilmaisesta hevosen käyttämisestä. Virsta on vanha mittayksikkö, joka oli käytössä esimerkiksi Suomessa ja Venäjällä. Sen pituus on hieman yli kilometri. Alkuperäinen kreikkalainen sana on ”milion”, joka tarkoitti tuhatta askelta, pituus on noin 1400 – 1500 metriä.